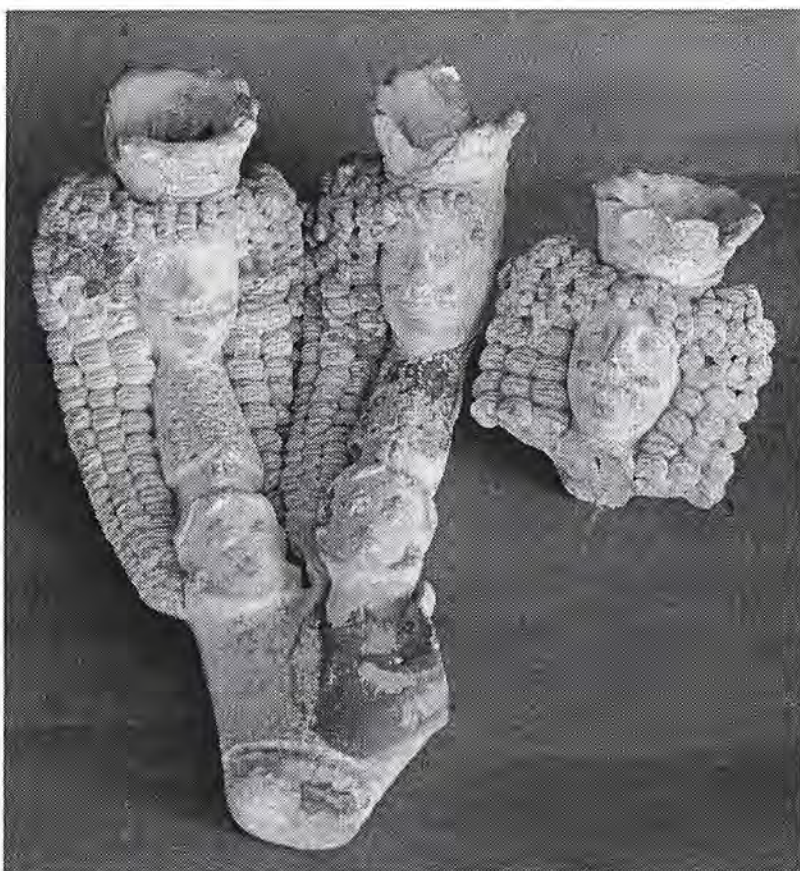

Presentatiepijp?

Hans van der Meulen (meulen@tabakspijp.nl)

Speciaal voor degene die de gezellige bijeenkomst van de PKN-ers in Doesburg gemist hebben en ook niet de fraaie tabacologische tentoonstelling "In rook vervlogen" hebben gezien, schrijf ik dit stukje. Op de expositie in het museum "De Roode Toren" lag in een van de vitrines een fantastische grote driekoppige pijp (zie afbeelding), waarvan helaas een

stukje steel ontbrak. De pijpenkoppen zijn identiek en beelden een voornaam persoon uit. De besnorde gezichten, omgeven door een weelderige pruik, vertonen een grote overeenkomst met de gezichtspijp, die Peter Ritmeester gevonden heeft in een bouwput aan de Utrechtse Vecht.[1] Hoewel van kleiner formaat heeft ook Ron de Haan een vergelijkbare vondst gedaan. [2] Beide heren betitelen dit vorstelijke pijptype als 'koningspijp', en terecht. Over de vraag wie er staat afgebeeld tast men nog in

het duister.

De afgebeelde driekoppige pijp is in het bezit van een van onze PKN-leden die hem vele jaren geleden heeft verworven toen deze bij baggerwerkzaamheden in Maassluis letterlijk en figuurlijk boven water kwam. Er zijn wel enige verschillen met de vondst van Ritmeester, want de heren van deze driekoppige pijp hebben een duidelijke snor en de kroon is hoger. Een opvallend detail waarin beide vondsten overeenkomen is de inkeping op het mondstuk. Een ander detail wat beide pijpen gemeen hebben is het geschulpte wapenschild op de steel. In het wapenschild van deze pijp staan drie lelies (zie afbeelding), terwijl het schild van de andere pijp geen motief had. Het is twijfelachtig of we de drie lelies als merk moeten opvatten, als dit wel het geval is zou een van de leden van het pijpenmakersgeslacht Van

Wijk in aanmerking komen als producent. Als datering wordt respectievelijk het eerste kwart (de Haan) en het derde kwart (Ritmeester) van de 18^e eeuw opgegeven. Hoewel bij deze vondst geen context aanwezig was denk

ik dat hij in de tweede helft van de 18^e eeuw geproduceerd is.

Wat kan het doel van dit soort pijpen zijn geweest? Als rookpijp zijn ze niet geschikt. Het gangbare idee is dat ze hebben gediend als presentatie of etalagepijpen. Als deze bewering klopt zou je verwachten dat de maker dit soort blik-

vangers duidelijk zichtbaar van een merk en/of zijn naam zou hebben voorzien, dit is echter niet het geval. Op een grote pijp, waarvan de tekening in het museumgoudA berust, staat wel wie de maker is geweest. Op de drie centimeter grote hiel staat ADRYAEN VAN DER AERDEN gestempeld en het jaartal MDCLXI (1661). [3] Het zou kunnen zijn dat dergelijke monsterpijpen als pronkstuk tussen andere producten van een pijpenmaker heeft gelegen, b.v. op een nijverheidstentoonstelling, zodat de herkomst voor iedereen duidelijk was. Door het ontbreken van een naam of merk voldoen de "koningspijpen" naar mijn mening niet als solitaire reclamepijp. Maar wat zijn het dan wel? Een ieder die suggesties heeft ten aanzien van het gebruik of doel, of in het bezit is van een dergelijke "koningspijp", wil ik vragen om dit aan mij door te geven.

Afmetingen van de "koningspijpen"

Exemplaar van Ron de Haan: hoogte kop 52 mm, grootste breedte kop 28,5 mm, diameter rookkanaal 3 mm.

Exemplaar van Peter Ritmeester: hoogte kop 91 mm, diameter ketel 32 mm, lengte steel 137 mm, dikte steel 27 mm.

Driekoppige "koningspijp": hoogte kop 100 mm, diameter ketel 43 mm, lengte steel 245 mm, dikte steel 43 mm (zie ook afbeeldingen op het kaft).

Bronnen:

1. Peter Ritmeester, De koningspijp. PKN jaargang 9 nr. 36, pag. 88 (1987)
2. Ron de Haan, Een "klein" koningspijpje. PKN jaargang 10 nr. 38, pag. 45 (1987)
3. Don Duco, Een interessante archeologische tekening. Pijpelijntjes jaargang IX, nr. 1, pag. 1.

PIJPELOGISCHE KRING NEDERLAND

**Kwartaal blad voor de
pijpenverzamelaar
en onderzoeker**
Jaargang 32, nummer 127
Januari 2010

**Herdenkingspijpe van de Koninklijke Stearine
Kaarsenfabriek in Gouda (1858 – 1908)
Zie artikel op pagina 2194**

**Een van de pijpen-
koppen die hoort
bij de driekoppige
presentatiepijp.
Onduidelijk is wie
de afgebeelde
persoon is, maar
het moet haast wel
iemand zijn van
vorstelijke huize
gezien de kroon op
het hoofd.
Zie voor meer
details artikel op
pagina 2198**